NAPA
ZATERDAG 27 MAART 1993
AMIGOE
Weekend Bijlage Amigoe

INTERVIEWS

Oncoloog terug op Curaçao

REPORTAGES

Samenwerking KLU en CITRO

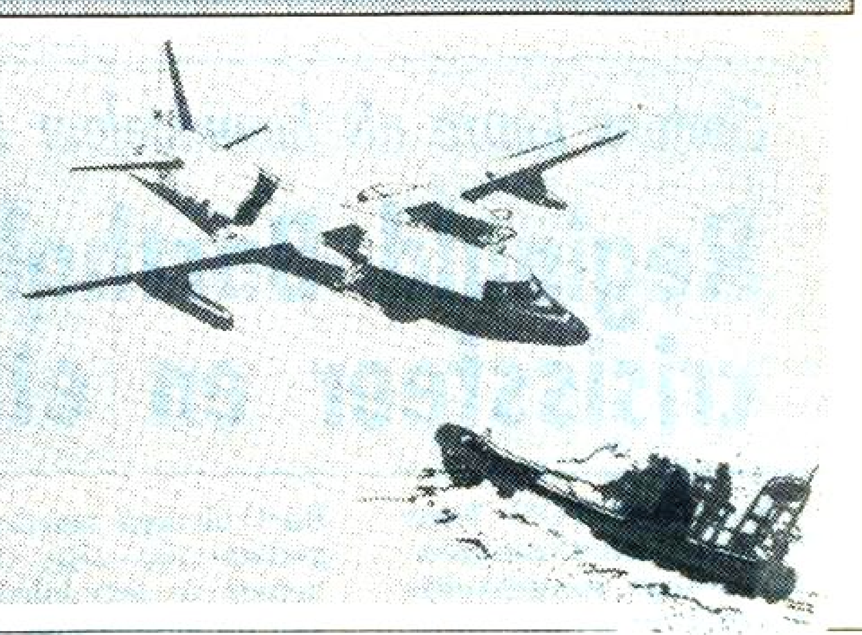

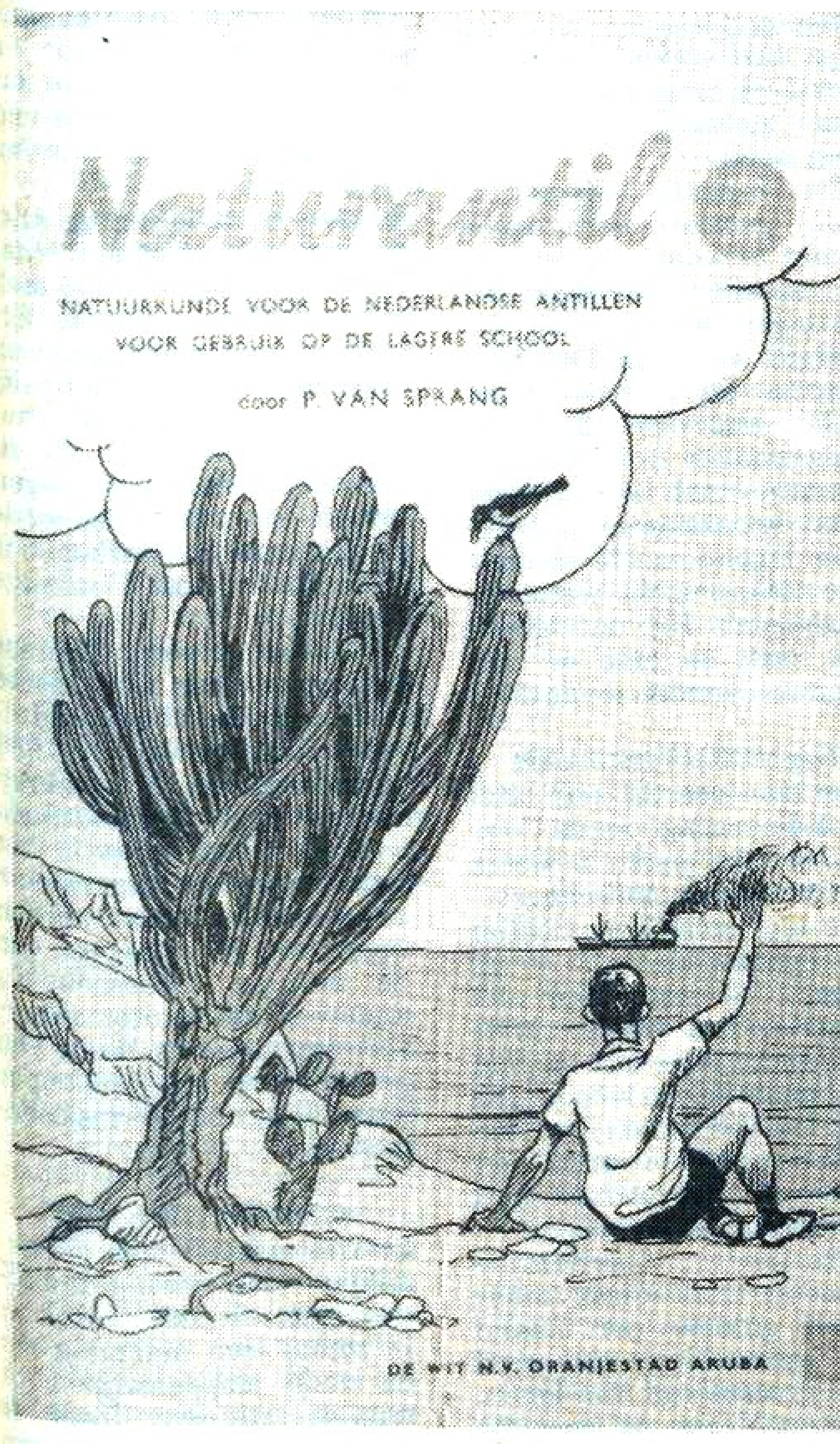

Paul van Sprang: Onderwijzer in hart en nieren

DE EERSTE DIE wij een reactie vroegen is René van Sprang, de derde zoon en zesde van de zeven kinderen van Paul van Sprang. Zijn jongste zoon, Tony, woont ook op Curaçao. De anderen zijn allemaal naar Nederland getrokken. René is ook naar Nederland gegaan maar teruggekomen naar Curaçao. Twee van zijn kinderen hebben zijn voetsporen gevolgd en zijn ook onderwijzer geworden. René van Sprang vertelt het levensverhaal van zijn vader:

- door Nel Casimirí -

"Mijn vader werd geboren in 1917 in Paramaribo, Suriname. Hij was de jongste van zeven kinderen. Zijn vader was politieagent en die wilde graag dat zijn zoon onderwijzer zou worden. Daar lag ook de belangstelling van mijn vader, dus dat kwam goed uit. Hij was zestien toen hij zijn diploma (vierde rang) haalde en zeventien toen hij zijn onderwijzersakte haalde. Vanaf die tijd kweekte hij in Suriname. Dat was in de dertiger jaren, de crisistijd en in Suriname verdiende je bijna niets. Curaçao was in die tijd een welvarend eiland met de olie-industrie en er vertrokken veel Surinaamse onderwijzers, ook vrienden van mijn vader, naar Curaçao. In 1937 zette hij zelf ook die stap. Hij was net 20 jaar oud, nog niet getrouwd. Hij begon met lesgeven op het St. Thomascollege, maar later heeft hij ook op verschillende andere scholen les gegeven. Wel allemaal lager onderwijs. Hij heeft op Curaçao zijn hoofdakte gehaald en daarna de LO-aktes voor wiskunde, tekenen en natuurkunde."

"Maar terwijl hij les gaf aan het lager onderwijs zag hij dat er veel volwassenen rondliepen die ook behoefte hadden aan onderwijs. Zij kregen geen baan omdat zij bepaalde vaardigheden misten die nodig waren voor het bedrijfsleven, zoals bijvoorbeeld typen, en die vaardigheden konden zij zich op Curaçao nergens eigen maken. Toen is hij een cursus begonnen om mensen te leren typen en later leerde hij hun ook andere secretariële vaardigheden. Het ging vooral om jonge vrouwen. Die lessen werden eerst aan huis gegeven. Later huurde hij een lokaal op school. Er was veel belangstelling voor en op een gegeven moment vroeg hij meer collega's om hem te helpen. Dat is uitgegroeid tot de St. Gerarduscursus. Die bestaat nu 55 jaar. De naam St. Gerarduscursus is later veranderd in LEM: Leercentra Efficiënt Middenstandsonderwijs. Jacques Smeulders, die drie maanden geleden ook is overleden, was een van zijn belangrijkste partners hierbij."

"Mijn vader ontwierp die cursussen op basis van materiaal dat hij zelf uitzocht en filterde, zodat de cursisten bepaalde vaardigheden in een vastgestelde tijd konden leren. De St. Gerarduscursus was echt gericht op de minder bedeelden in de samenleving, op de mensen die geen geld hadden om dure cursussen te betalen. En dat is altijd zo gebleven."

"De cursussen werden gegeven in Otrobanda, in het straatje tegenover de oude markthallen: steno, typen, allerlei handelscorrespondentie en administratieve vaardigheden. Ook in Punda kwam later een vestiging op de eerste verdieping van het gebouw waar nu Kentucky Fried Chicken zit. Toen die het gebouw kocht verhuisde het LEM naar het De Castro-building."

"Mijn vader werkte ook door op school en had dus altijd een dubbele functie. Op school was hij een voorstander van het Nederlands in het onderwijs en de verloedering van het onderwijs heeft hem pijn gedaan. Hij vond dat het peil van het Nederlands erg achteruit ging. Daarom is hij ook met de cursussen Nederlands begonnen bij het LEM."

NATUURANTIL

"Op school bestond een grote behoefte aan boekjes afgestemd op de Antilliaanse omgeving. Daarom is hij begonnen met de methode *Natuurantil*. Hij maakte die methode begin jaren zestig en de methode wordt nog steeds algemeen gebruikt. Hij heeft hem ook regelmatig bijgehouden, aangepast en herdrukt."

'De vader van de hele schoolgemeenschap'

"Toch werd hem die methode niet in dank afgenomen. Er kwam veel kritiek op. Waar het mis was gegaan, corrigeerde hij zijn werk, als hij het er mee eens was. Langzaam maar zeker werd het nut van het boekje ingezien. Het beschrijft allemaal echt Antilliaanse plant- en diersoorten. De kinderen herkennen zich hierin, wat niet het geval is met die boekjes uit Nederland. Later werd het boek dus wel geaccepteerd door de scholen, net zoals het boekje *Sranang*, dat is afgestemd op de Surinaamse situatie."

■ *Wijlen Paul van Sprang, een leraar die duizenden zich zullen herinneren.*

"Daarna zag hij dat er behoefte was aan een zangbundeltje met typisch Antilliaanse liedjes. Daarmee gebeurde hetzelfde. Weer veel kritiek. En de vraag: 'Wat weet Van Sprang nu van Antilliaanse muziek?' Maar hij zag dat er niets was. Hij ging eerst een studie maken. Vroeg in de ochtend bestudeerde hij de boekjes van anderen. Hij haalde overal uit wat hij belangrijk vond, schreef, herschreef en paste aan tot hij genoeg stof had voor een eigen Antilliaanse bundel."

"Zo heeft hij ook een tekenmethode gemaakt voor de lagere school, waarbij het tekenen aangepast werd aan de motoriekontwikkling van de kinderen. Het waren altijd methodes voor de lagere school. Het jonge kind dat nog geschoold moest worden, interesseerde hem het meest. Maar in de avonduren verzorgde hij zijn onderwijs aan volwassenen. Ook schreef hij huiswerkboekjes voor alle klassen van de lagere school voor de kinderen die naast hun gewone huiswerk extra taken en begeleiding nodig hadden."

"Met al die boekjes is hij zijn eigen drukkerij begonnen, omdat de drukkerijen en uitgeverijen op het eiland niet altijd het economisch nut van zijn werk inzagen. Het was een kleine drukkerij die hij later weer van de hand heeft gedaan."

"Met zijn laatste werk is hij vele jaren bezig geweest. Het was een nieuwe taalmethode aangepast aan de Antilliaanse omgeving. Anderhalf jaar geleden heeft hij die methode geïntroduceerd. Ook daar kwam weer een lawine van kritiek op. Het moest een methode worden voor de eerste tot en met de zesde klas. Ik weet niet of hij alles voltooid heeft. De eerste drie klassen waren klaar en het concept van de laatste drie ook zeker. Maar hij wilde eerst die eerste drie delen introduceren. Dan eventueel aanpassen en daarna de rest."

"Hij heeft de methode geïntroduceerd en aan de critici gegeven. Het is wel jammer dat zijn werk gelijk met de grond gelijk gemaakt werd vanwege een paar druk- en schijffouten." "Mijn vader, zoals ik hem kende, was een man die als hij zag dat er nood was, niet ging zitten afwachten, maar zelf aanpakte. Dat was ook zijn weerwoord op de critici. Er is behoefte aan een nieuwe methode. Met de methode die hij voor het LEM heeft geschreven, boekte hij goede resultaten. De cursisten daar kregen op een redelijk niveau Nederlands. Vandaar zijn motivatie een dergelijk project aan te pakken. Misschien heeft hij te veel alleen gewerkt, had hij er anderen bij moeten betrekken. Maar hij was zelf gemotiveerd en hij had altijd alles alleen gedaan, en dat was hem gelukt. Besefte hij misschien dat hij niet lang meer te leven had? Hij vond het erg jammer dat men zijn methode nog niet gebruikt. Hij stond altijd open voor kritiek en was ook van plan om waar de kritiek opbouwend was die te gebruiken en dingen te veranderen."

"Zijn standpunt was dat geen enkele van zijn methodes enthousiast ontvangen was, maar later zijn ze wel geaccepteerd. Hij wachtte dus af."

"Een taalmethode schrijven is geen sinecure. Hij is er vele morgens lang om vier uur voor opgestaan. Hij heeft zijn vak altijd met veel plezier uitgeoefend. Wel had hij toen hij ouder werd, veel problemen met de rebellie van de jeugd, met het agressieve karakter van deze generatie. Er was geen discipline meer vond hij, geen motivatie om te leren. Zelf was hij een harde werker en zeer gemotiveerd. Hij heeft duizenden kinderen lesgegeven op Curaçao en ik merk het dagelijks dat men mijn naam herkent en vraagt naar mijn vader. Men kent hem, ook door het LEM. Dagelijks staan de advertenties van het LEM in de krant en daar is zijn naam onlosmakelijk mee verbonden. In 1989 heeft mijn vader nog een onderscheiding van de koningin gehad wegens zijn verdienste voor het onderwijs: ridder in de orde van Oranje-Nassau. Daar was hij erg trots op."

Hardwerkende man van de praktijk

BIJNA DRIE WEKEN geleden overleed Paul van Sprang. Een onderwijzer in hart en ziel. Anderhalf jaar geleden stond hij volop in de aandacht van de media omdat hij een nieuwe taalmethode had geschreven, een methode die niet enthousiast ontvangen werd. Het gebeurt vaak dat mensen tijdens hun leven niet de lof krijgen die ze verdienen en dat pas na hun overlijden de gemeenschap wordt opgeschrikt. Dat was helaas ook het geval met Paul van Sprang. Gelukkig schreef dokter Samander meteen na zijn overlijden al een ingezonden brief waarin hij Paul van Sprang herdacht, als leerling naar zijn onderwijzer toe. Ook de Sitek besteedde in haar radioprogramma ruim aandacht aan de betekenis van Paul van Sprang voor het onderwijs. Heel veel mensen op Curaçao hebben in hun jonge of juist in hun latere jaren van Paul van Sprang les gehad. Er zullen maar zeer weinig mensen zijn die hem niet kennen, al is het maar van naam, een naam die ook nauw verbonden is met het LEM-instituurt. Daarom hebben wij een aantal mensen gevraagd wat herinneringen op te halen aan Paul van Sprang, als zoon, als leerling, als collega of als Surinaamse landgenoot.

Herinneringen aan een gedreven mens

ERROL COVA

Errol Cova is oud-leerling en oud-collega van Van Sprang. Tegenwoordig is hij voorzitter van de vakbond voor leerkrachten, de SITEK: "Ik ken Paul van Sprang als oud-leerling en ook als oud-hoofd van de school. Ik heb lang met hem samen op de St.Elisabethschool gestaan.

Vorige week heb ik in het radioprogramma van de SITEK daarover nog herinneringen opgehaald."

"Ik zat als leerling bij hem in de derde klas van het Nieuwindt College. In die tijd was hij een vrij strenge onderwijzer die bijzonder veel van zijn leerlingen eiste. Ik herinner me hem vooral als zeer streng. Ik heb wel eens een pak slaag van hem gehad en dat heeft grote problemen met zich mee gebracht. Vroeger als je straf kreeg op school en ze kwamen het thuis te weten, was de kans namelijk groot dat je thuis nog eens een pak slaag kreeg."

"In 1969 ben ik benoemd tot hoofd van de St. Elisabethschool. Paul van Sprang was daar mijn collega. Toen heb ik hem heel anders leren kennen. Hij was een zeer toegewijd onderwijzer. Hij hield ook veel van sociale activiteiten. Iedere maand kwam het personeel van de school bij een van ons thuis voor een feestje of een gezellige bijeenkomst. Een van de grote motoren hierachter was Paul van Sprang. Hij hield veel van dansen, en wilde altijd helpen met de organisatie van dat soort dingen."

"Als collega was hij altijd bereid raad te geven: 'Ik ben ouder dan jullie'. Maar in discussies fungeerde hij bijna steeds als advocaat van de duivel. Hij probeerde hij het tegenovergestelde standpunt in te nemen. Later zei hij dan dat het goed was over deze dingen te discussiëren. Er werden ook veel discussies gevoerd over de voertaal op school. De meesten waren voor het Papiamentu, hij was voor het Nederlands. Ook was hij altijd bezig met de een of andere methode. Die probeerde hij dan op school uit en vroeg daarvoor de medewerking van zijn collega's."

"Ik denk daarbij aan zijn natuurkundemethode en zijn zangbundel, zijn spreekwoorden- en gezegdenboek en iets over problemen met rekenen, hij was er constant mee bezig. Ook sprak hij veel over zijn LEM. Hij is een van de pioniers geweest van volwasseneneducatie. Het LEM is een bekende organisatie en wat van het begin af aan opviel was dat het LEM gericht was op die mensen die geen kans hadden gehad op een bepaalde ontwikkeling. Hij was een sociaal mens. De cursussen waren niet duur en het waren altijd curussen bestemd voor upgrading van de mensen: algemene ontwikkeling, Engelse conversatie, typen, eenvoudige taalcursusen, e.d."

"Onze tijd op de St.Elisabethschool was een aangename tijd voor ons allemal. Ook toen de school werd opgeheven halverwege de jaren tachtig, bleven we als personeel bij elkaar komen. Eind vorig jaar, op 1 december, bij het feest van de SITEK kreeg ook hij een eerbewijs."

"Een andere hobby van hem was reizen. Iedere vakantie reisde hij naar het buitenland en hij kwam altijd terug met de nodige verhalen en souvenirs. Ik heb lang met hem gewerkt en we zijn altijd goede vrienden gebleven. Hij heeft ook een stuk geschreven in mijn Liber Amicorum, wat ik bijzonder heb gewaardeerd."

"Voor mij persoonlijk heeft hij een grote verandering ondergaan. Als leerling vond ik hem zeer streng, als hoofd vond ik hem een zeer beminnelijk onderwijzer. De leerlingen hielden ervan bij hem te zitten. Hij was de vader van de hele schoolgemeenschap. Hij gaf adviezen. Vroeg ook wat er aan scheelde als je er bezorgd uitzag. Hij was altijd bezorgd om de anderen. Een bijzonder prettige man. Zijn dood kwam plotseling en hard aan."

PEDRO CASIMIRI

Pedro Casimiri is oud-collega, onderwijzer, later leraar aardrijkskunde en dekaan aan het Radulphus College. Nu gepensioneerd. Casimiri: "Ik ben drie jaar de collega van Paul van Sprang geweest aan het St. Thomas College. Ik ken eigenlijk twee types Surinamers. Dat waren aan de ene kant de rabauwen en aan de andere kant de leerlingvriendelijke figuren. Daar wil ik meteen bij zeggen dat Paul van Sprang tot de leerlingvriendelijke onderwijzers hoorde. Hij was zeer leerlinggericht in tegenstelling tot veel collega's die alleen maar door het toepassen van de meest afgrijselijke lijfstraffen hun positie konden handhaven op school. Die sloegen met stokken, met fanbelts en erger."

"Dat soort dingen kan ik me van Van Sprang niet herinneren. Integendeel, hij was zachtaardig, bescheiden en verlegen. Ja, hij was een verlegen man. Ik kende hem al voor ik op het St. Thomascollega kwam via zijn kinderen: Jan zat bij de zeeverkenners en ook via Hertha en Robbie. Bij hem thuis was het leuk en gezellig."

"Als je net begint als onderwijzer zijn er altijd meer ervaren collega's die je constant proberen te corrigeren, constant zeggen wat je fout doet. Maar Van Sprang zei nooit veel. Doch als hij langs je lokaal liep gaf hij je bij voorbeeld een knipoogje en dan wist je: het gaat nog niet zo slecht."

"Ook bij vergaderingen op school was het bij hem altijd de leerling hier, de leerling daar. Een andere Surinaamse onderwijzer, Wong,

Vervolg op pag. 8

Eindredaktie: Norbert Hendrikse, opmaak: Solange Isselt

Vervolg van pag. 1

stond in het lokaal naast me. Hij was ook erg leerlingvriendelijk, maar op een dag ging opeens de tussendeur open en greep hij twee jongens uit mijn klas die hij allebei sloeg. Ik begreep er niets van maar dacht: "Dat hoor ik later wel". En ja hoor, het bleek dat ze achter mijn rug zaten te rotzooien. Wong hield een oogje op mij door het raampje van de tussendeur."

"Kijk, Van Sprang zal best ook wel eens geslagen hebben, alle onderwijzers sloegen in die tijd. Je had echter ook onderwijzers, die mishandelden de kinderen. Ik heb eens gezien hoe een onderwijzer een kind finaal in elkaar sloeg. Dat maakte een enorme indruk en je durfde nooit meer wat bij die man. Andere onderwijzers, fraters, Nederlanders of Surinamers, gaven ook wel klappen, maar dat maakte geen indruk, dat was je gewend."

"Weet je wat hij voor rare gewoonte had? Als hij naar buiten kwam, zakte altijd zijn bril naar het puntje van zijn neus en keek hij over zijn brilleglazen heen. Dat is me altijd bijgebleven, dat was zo'n markant gezicht. Ook als hij iets ondeugends deed; ik weet er echt geen ander woord voor; als hij bij voorbeeld een opmerking maakte tegen frater Fabius die toen hoofd van de school was, keek hij over zijn brilleglazen heen met een gezicht van: "Jullie zijn het toch wel met me eens?" en dan kwam er iets triomfantelijks over hem, zo van.."Nou?"

"Ik heb nooit geholpen met het uitproberen van zijn methodes op school. Ik heb op het St. Thomas College de eerste klas gehad. Dat was een policy van de fraters: als je eenmaal ergens stond en het ging goed, waarom dan veranderen? Ik was dus gedoemd mijn hele leven voor de eerste klas te staan, zoals sommige fraters hebben gedaan. Op het St.Thomas College heb ik dus nooit met zijn methodes gewerkt, maar wel later op Bonaire met *Natuurantil*. Ik vond dat een heel prettige methode, ook door de tekeningen. Als je het boek opensloeg zag je meteen, dat het een methode van de Antillen was."

"In die tijd gebruikten we ook *Nos Tera*, een aardijkskundeboek van frater Walterus en de heer Jansen, en *Nos Patria*, een geschiedenismethode van Van Noord en Sjak Shie en *Onder de Tropenzon*, een methode schoolhygiëne en ook leesboekjes van Holleman. Ik herinner me *Mimus, de Chuchubi*. Dat waren allemaal Antilliaanse uitgaven. Toen kon het wel. En ze waren goed. Je moet dat natuurlijk zien in de context van die tijd (eind jaren zestig). Het waren goede methodes, aantrekkelijk geschreven en leuk geïllustreerd. En het waren niet alleen fraters die methodes maakten, ook leken. En niet alleen leken uit een soort roeping. Ik heb Van Noord persoonlijk gekend. Hij schopte constant tegen de kerk aan, maar hij heeft wel een methode geschreven, niet uit roeping, maar omdat hij vond dat het nodig was. Je zou het een soort vakidiotie kunnen noemen."

"Ik denk dat Paul van Sprang met zijn methode *Natuurantil* niet veel geld verdiend heeft. Integendeel dat hij erop toe heeft moeten leggen. Maar hij deed het toch."

"Op zijn nieuwe taalmethode is veel kritiek gekomen. Terecht. Hij heeft alles alleen gedaan. Als onderwijzer kon hij goed met zijn collega's opschieten, maar een methode schrijven eist dat je veel bij elkaar komt en veel vergadert. Paul van Sprang was een man van de praktijk, geen filosoof. Hij was bijvoorbeeld boos als hij, na een paar uur vergaderd te hebben, het gevoel had dat er niets uitgekomen was. Vanuit die optiek was het logisch en terecht dat hij het alleen deed." "De man dacht na en wist wat hij deed. Dat bleek meteen met *Natuurantil*. Hij wist dat er iets moest komen van hier, heemkundig. Hij heeft dat perfect gesnapt en in praktijk gebracht. Hij deed het! Toen later nieuwe methodes niet van de grond kwamen door bureaucratie van land, van eiland, van schoolbestuur, van vakbond, toen niemand wat deed, omdat ieder zijn eigen ideeën het belangrijkst vond, wilde hij niet langer wachten tot ze eindelijk zouden zijn uitgepraat met elkaar. Dan kon hij wachten tot zijn dood en was het er nog niet. Het is beter een slechte methode te hebben van hier, waarin de kinderen zich kunnen herkennen, dan de beste methode, voor mijn part uit Moskou, die niet georiënteerd is op de Antilliaanse samenleving. Dat werkt niet. Naar mijn mening is dat zijn filosofie geweest. Niemand deed iets en hij pakte het aan."

Frater Aurelio is lid van het R.K. Centraal Schoolbestuur: "Ik heb Paul van Sprang nooit meegemaakt als collega maar ik ken hem natuurlijk wel. Van zijn methodes zoals *Natuurantil* en van de typecursussen bij het LEM. En natuurlijk ken ik hem door zijn nieuwe methode Nederlands die hij ook naar het R.K. Centraal Schoolbestuur heeft gestuurd. Hij is een paar jaar met die nieuwe methode Nederlands bezig geweest, maar hij was helaas onbruikbaar. Hij wilde dat wij zijn methode zouden introduceren bij de scholen, maar dat kon niet."

DA SILVA

Harry da Silva kwam in 1932 als onderwijzer vanuit Suriname naar Curaçao. Later was hij leraar Engels, o.a. aan het MIL. Da Silva: "Paul van Sprang was nog een oude schoolkameraad van me van vroeger uit Suriname. Hij was drie jaar jonger dan ik. In Suriname zijn we wel met elkaar opgetrokken en in het begin op Curaçao toen hij pas getrouwd was hadden we ook nogal wat contact. Ik heb zijn zoon in de klas gehad op het MIL. In het begin van de jaren zeventig is die naar Nederland gegaan, net als Paul's vrouw. Later werd het contact minder, maar als we elkaar ontmoetten was het nog steeds goed. Ik heb ook nog korte tijd les gegeven aan de St.Gerarduscursus. Daar werkte ook Smeulders die eind vorig jaar gestorven is." "Hebben we samen als collega's op school gestaan? Dat moet wel. Ik heb van 1933 tot 1959 aan het St. Thomas College les gegeven, tot 1942/43 aan de onderbouw, daarna de bovenbouw. Van Sprang deed meestal alleen onderbouw. Hij was heel produktief met zijn boekjes en hij wilde liever geen bovenbouw, want dat gaf veel meer correctie en die tijd had hij nodig voor zijn cursussen en zijn boekjes."

"In ben in 1932 naar Curaçao gekomen, samen met de onderwijzers Wong en Santjes en frater Sigebert. Ik nam die stap omdat in verband met de slechte tijden de salarissen in Suriname zouden worden verminderd. Ik verdiende toen 75,- per maand. Dat zou met ingang van 1933 25,-worden. Omdat ik nog net eind 1932 mijn derde rang had gehaald, zou ik 35,-krijgen. Onderwijzers die naar de plantages wilden gaan kregen een paar gulden meer."

"Mijn tante las in de krant dat er op Curaçao een gebrek was aan onderwijzers en ik heb gesolliciteerd bij Pater Ruiter. Dat was de inspecteur van het R.K. onderwijs. Daar heeft Van Sprang later ook bij gesolliciteerd. Ik heb er nooit spijt van gehad. Curaçao is mijn tweede vaderland. Ik ben nooit meer voor langere tijd teruggegaan naar Suriname, wel voor een of twee weken. Paul van Sprang ook niet. Santjes is wel teruggegaan. Hij moest terug. Maar ook Wong is heel lang hier gebleven. Hij woont nu wel weer in Suriname."

"Frater Sigebert had de tweede klas en stond in het lokaal naast me. Ik was zeventien toen ik begon en hij hield door de tussendeur een oogje op me. Het was een heel secure man met een prachtig handschrift. In 1931 haalde ik mijn vierde rang, in 1932 mijn derde rang en op Curaçao heb ik mijn hoofdakte gehaald in 1945."

"Paul van Sprang heeft heel lang op de Gouverneur van Lansbergeweg gewoond, maar toen we hier pas woonden, woonde hij op Mundo Nobo, in de straat waar de brandweer was. We hebben samen veel feestjes gevierd."

SJAK SHIE

Herman Sjak Shie kwam in 1942 als onderwijzer vanuit Suriname naar Curaçao. Later werd hij leraar geschiednis aan het MIL en het Radulphus College. Nu is hij gepensioneerd. Shie:

"Ik ken hem van zijn familie. We waren net een grote familie. Paul van Sprang is heel jong naar Curaçao gekomen. Ik heb nog les van hem gehad. Toen hier de oorlog uitbrak is men gestart met een opleiding voor onderwijzers. Ik kwam uit Suriname met een hulponderwijzersakte. Hij gaf wiskunde op de derde rangscursus."

"Hij startte ook de St.Gerarduscursussen. Niemand leidde de mulo-kandidaten op voor kantoorwerk in die tijd."

"En ik ken hem als vader. Ik heb zijn dochters in de klas gehad op school. Knappe dochters had hij." "Van Sprang was een hardwerkende man. Hij heeft ook allerlei boekjes geschreven. Dat is hem niet in dank afgenomen. Er kwam veel kritiek op. Zo'n methode als *Natuurantil* werd door natuurkundeleraren bekeken en gekraakt. Er stonden dingen in die onjuist waren. Maar wat is onjuist? In de geschiedenisboeken voor de lagere school staan ook dingen die onjuist zijn. Zelfs de middelbare-schoolboeken zijn onjuist. Maar de stof is heel eenvoudig, het gaat om wat het jonge kind nodig heeft."

"Een jonge pas-afgestudeerde heeft op zijn nieuwe taalmethode felle kritiek geleverd. Dat was niet juist. Een geleerde is ook niet geschikt om te beoordelen of een methode voor een lagere school of een mulo geschikt is. Als het eenvoudig is, wordt het door hem als fout gezien. Het was kritiek van mensen die niets wisten van de basisschool." "Paul van Sprang is altijd geweest voor het Nederlands als voertaal op de basisschool. Daar heeft hij tot zijn laatste snik achter gestaan. Wel heeft hij een hele bundel verhalen geschreven in het Papiamentu. Een nicht van mij heeft ze gelezen en zij is er erg enthousiast over."

"Je moet een ding niet vergeten, vroeger waren de kinderen leergierig. Je hoefde niet pedagogisch en didactisch onderlegd te zijn om les te geven. Paul van Sprang was streng en goed: een echte onderwijzer."